CZU: 349.3:36:316.647.82 **https://doi.org/10.59295/rpijn2025.82**

ROLUL PSIHOLOGIEI MULȚIMILOR ÎN STIGMATIZAREA SOCIALĂ A PERSOANELOR CU DIZABILITĂȚI

MALINCHE Diana-Mihaela,
Universitatea de Stat din Moldova,
doctorandă,
Școala Doctorală Științe Juridice, Specialitatea Dreptul Muncii și Protecției Sociale
ORCID ID: 0009-0002-8261-9853

SUMMARY

Through the lens of socio-cognitive mechanisms, people are influenced by the perception of an ideal of beauty when interacting with disabled people, who are frequently discriminated against and rejected from a social point of view. When the social rejection of disabled people is the common goal of several individuals, they group into masses of people, thus gaining a great power to reject the disability.

Keywords: disability, discrimination, marginalization, poverty.

Dizabilitatea, un subiect de interes la nivel mondial, este abordată din perspectiva a două modele principale: modelul medical care tratează problematica dizabilității ca deficiență ce produce invaliditate sau incapacitate fizică sau psihică, definitivă sau temporară, de a utiliza funcțiile organismului individual la capacitate întreagă, și modelul social ce percepe dizabilitatea ca limitare temporară sau definitivă a participării la viața socială în toate aspectele sale, la nivel de egalitate cu ceilalți membri ai societății.

Modelul medical accentuează conceptul de incapacitate fizică sau psihologică și le plasează pe persoanele cu dizabilități în poziții de inferioritate comparativ cu oamenii fără dizabilități, în timp ce modelul social plasează culpa excluziunii sociale mediului social. Acest fapt face ca modelele de abordare a dizabilității să se axeze pe combaterea barierelor și eliminarea discriminărilor din mediul social, în toate sferele sale, care îngreunează participarea persoanelor cu dizabilități la viața socială.

Deficiența fizică poate fi o sursă importantă de descriminare pentru persoanele cu dizabilități deși percepția socială se bazează în prezent pe un complex de indicatori în ceea ce privește modalitatea de evaluare a interacțiunilor umane.

Prin prisma mecanismelor socio-cognitive, oamenii sunt influențați de percepția unui ideal de frumusețe în interacțiunea cu persoanele cu handicap, acestea fiind în mod

frecvent discriminate și respinse din punct de vedere social. Atunci când respingerea socială a persoanelor cu dizabilități constituie scopul comun al mai multor indivizi, aceștia se grupează în mase de oameni, căpătând astfel o mare putere de respingere a dizabilității.

Deși este unul dintre cercetătorii secolului trecut, Gustave le Bon, un pasionat al psihologiei maselor, a fundamentat in lucrarea sa intitulată „Psihologia maselor" idei fundamentale de care ne putem folosi în studiul nostru pentru o înțelegere mai amplă a fenomenului excluderii sociale a persoanelor cu dizabilități.

Autorul este de părere că mulțimile dezvoltă construcții mentale pe care le asociază apoi indivizilor cu care interacționează și transpun astfel în practică diferite concepte. Pe măsură ce ostilitatea față de persoanele cu dizabilități crește la nivelul maselor, puterea acestora crește, respectiv aversiunile cu privire la integrarea sau reintegrarea socială a persoanelor cu handicap, cresc și acestea.

Astfel, având în vedere procentul populației cu dizabilități la nivel mondial în continuă creștere, luând în calcul interacțiunile de diferite tipuri ale membrilor societății cu persoanele defavorizate care devin tot mai frecvent necesare, opinăm că la nivel de masă se poate contura un concept mental comun cu privire la participarea persoanelor cu dizabilități la mediul social.

Despre mase, Gustave le Bon consideră că „puțin apte pentru raționament, mulțimile se arată în schimb foarte apte pentru acțiune"[1, p. 11]. Nu e de mirare că în acest mod pot lua naștere prejudecățile și stereotipurile cu privire la capacitățile fizice și psihice prin care pot contribui persoanele cu dizabilități la viața socială.

Divergența provocată de mase cu privire la participarea activă a persoanelor cu dizabilități la domeniile sociale este considerată de noi a fi cauza pentru care politicile și programele sociale de reducere a discriminării nu au fost încă pe deplin îndeplinite.

În ceea ce privește caracteristicile unei mase, de remarcat este faptul că „o aglomerare de oameni posedă caracteristici noi, diferite de acelea ale fiecărui individ ce intră în componența ei. Personalitatea conștientă dispare, sentimentele și ideile tuturor sunt orientate în una și aceeași direcție. Colectivitatea devine atunci ceea ce, în absența unei expresii mai bune, o voi numi o mulțime organizată sau o mulțime psihologică. Ea formează o singură ființă și se supune legii unității mentale a mulțimilor" "[1, p. 15].

Așadar, o mulțime de oameni reunită accidental nu poate fi considerată

mulțime decât în măsura în care o întâmplare oarecare le-ar oferi un scop comun.

O mulțime este mai puțin înzestrată din punct de vedere intelectual comparativ cu individul singur, însă natura lor în colectivitate poate fi atât bună, cât și rea.

În cercetarea sa cu privirea la modul de dezvoltare a conceptelor universale îmbrățișate de mase, Gustave le Bon descrie propagarea ideilor în cadrul grupului astfel: „punctul de plecare este întotdeauna iluzia produsă la un individ prin intermediul reminescențelor mai mult sau mai puțin vagi, apoi contagiunea prin afirmarea acestei iluzii inițiale. Dacă primul observator este foarte impresionabil, va fi suficient ca leșul pe care el crede a-l recunoaște să prezinte, dincolo de orice asemănare reală, vreo particularitate, o cicatrice sau un detaliu vestimentar, susceptibil să evoce pentru dansul ideea unei alte persoane. Evocată, ideea aceasta devine atunci nucleul unui fel de cristalizări care invadează câmpul înțelegerii și paralizează orice facultate critică. Ceea ce observatorul vede atunci, nu mai este obiectul ca atare, ci imaginea evocată în spiritul său” [1, p. 29].

Masele acceptă sau resping ca un întreg ideile care nu le sunt pe plac, nefiind dispuse la negocieri și discuții, ci fiind mai degrabă intolerante profitând de puterea pe care o au. Deși mulțimile pot avea caracter pozitiv sau negativ, în situația tezei noastre, în funcție de scopul grupării lor acestea pot fi atât pozitive cât și negative.

Persoanele cu dizabilități, precepute ca minorități și grupările pe care acestea le formează în vederea protecției drepturilor lor au caracter pozitiv, acestea promovând ca scop comun integrarea socio-profesională a acestei categorii sociale, militând totodată pentru egalitate de șanse și de tratament în toate sferele vieții sociale.

Extremiștii, sau masele care resping integrarea sau reintegrarea socială a persoanelor cu dizabilități, au caracter negativ, manifestările lor la adresa persoanelor cu dizabilități fiind discriminatorii și ostile. Considerăm că lipsa unei informări complete în ceea ce privește statutul persoanelor cu dizabilități contribuie la menținerea discriminării persoanelor defavorizate, drept pentru care targetul politicilor și programelor de integrare socială a persoanelor cu dizabilități ar trebui să includă si masele de oameni care reneagă drepturile și beneficiile egale ale persoanelor cu handicap la viața socială.

Analizând omogenitatea mulțimilor de-a lungul timpului precum și credințele acestora vagi, fără fundamente sau explicații științifice ne face să ne gândim că singurul element de coeziune al maselor este religia. Le Bon confirmă opinia noastră și emite

raționamentul că masele au fuzionat în perioade cu credința supremă precum și în vremuri incerte din punct de vedere religios. De asemenea, distingem în cercetarea sa, opinia acestuia potrivit căreia religia pentru mase nu reprezintă credința în Dumnezeu, ci mai degrabă credința și supunerea pentru o individualitate, un idol politic, un zeu, o imagine publică căreia îi dedică toate resursele sale intelectuale și energetice, servind astfel îndeplinirii unui scop comun.

Opinia maselor este influențată în construcția sa de două tipuri de factori: factori îndepărtați și factorii imediați.

Până în anul 1990, Gustave le Bon a identificat ca factori îndepărtați: rasa, tradițiile, timpul, instituțiile politice și sociale, instruirea și educația. Suntem de părere că evoluția societăților din ultimii ani a evidențiat necesitatea completării factorilor îndepărtați, drept pentru care vom adaugă genul, statutul social și starea de sănătate considerând că simpatizanții familiei tradiționale ca și construcție socială și susținători ai tradiției ancestrale și persoanele cu statut social ridicat precum și cele fără afecțiuni medicale sunt predispuse să se grupeze în mase cu viziuni comune și să emită prejudecăți, să contribuie la stereotipizare și la discriminarea minorității persoanelor cu dizabilități, considerând-o pe aceasta o categorie defavorizată ce nu corespunde tiparelor sociale populare.

În ceea ce privește factorii imediați, autorul distinge imaginile și cuvintele, iluziile, experiența și rațiunea, masele fiind influențate nu de raționamente și conștiință, ci mai degrabă de proiecții și percepții subiective. Rațiunea este parte a factorilor imediați, însă în acest context pentru a fi evidențiată influența sa negativă asupra maselor. Mai exact, „pentru a convinge mulțimile trebuie mai intâi să-ți dai bine seama de sentimentele de care sunt ele animate, să te prefaci că le împărtășești, ca apoi să încerci să le modifici provocând, cu ajutorul unor asociații rudimentare, anumite imagini sugestive” ”[1, p. 75].

După cum am remarcat, oamenii se grupează pentru a urma un scop comun, indiferent de nivelul lor de inteligență, de profesie, de statut social. Gripările astfel formate fiind de tip eterogen sau omogen. Relevante pentru studiul nostru sunt structurile eterogene, acestea fiind organizate sub formă de secte sau clase ce au, de regulă, ca element comun aderarea la o anumită religie, rasă. Inteligența, respectiv nivelul de inteligența al indivizilor amintit anterior nu îi ține departe pe oameni de aderarea la mase, aceștia fiind guvernați de sentimente și credințe inconștiente.

Raportându-ne la mulțime ca fiind o construcție socială, remarcăm că dorința de integrarea sau reintegrare, după caz, a persoanelor cu dizabilități la viața socio-profesională este combătută de aversiunea unei entități puternice care grupează în componența sa indivizi cu idei și credințe comune și discriminatorii ce îngreunează astfel măsurile și politicile sociale ale autorităților destinate a reduce inegalitățile și discriminările persoanelor cu dizabilități.

BIBLIOGRAFIE:

1. LE BON, G. Psihologia maselor. București: Editura științifică, 1991, 140 p;
2. NECULAU, A, Social Psychology. Iasi: Ed. Polirom, 1996, 485 p;
3. CERNAT, V, Psychology of stereotypes. Iasi: Ed. Polirom, 2005, 284 p;
4. MALIM, T, Social Psychology, Bucharest: Ed. Tehnică, 2003, 326 p;
5. BOURHIS, R, Stereotypes, discrimination and intergroup relations. Iasi: Ed. Polirom, 1997, 316 p;
6. RĂDULESCU, S, Sociology of health and disease. Bucharest: Ed. Nemira, 2002, 340 p
7. WOSINSKA, W, Psychology of social life. Bucharest: Ed. Renaissance, 2005, 440 p;
8. ILUT, P, Values, Attitudes and social behaviors. Iasi: Ed. Polirom, 2004, 252 p.